

увагу. Адже краще попередити злочин і уникнути матеріальних або людських втрат. Але на даний момент стан профілактики економічних злочинів є не задовільним.

Список бібліографічних посилань: 1. Блувштейн Ю. Д., Зырин М. И., Романов В. В. Профилактика преступлений. М., 1986. 286 с. 2. Старков О. В. Предупреждение преступлений : учеб. пособие. М. : Юристъ, 2005. 284 с. 3. Кримінологія. Загальні проблеми попередження злочинності, 2013. 375 с. URL: <http://nbuv.gov.ua/node/2272> (дата звернення: 15.10.2019).

Одержано 17.10.2019

УДК 343.98.065

Михайло Григорович ЩЕРБАКОВСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри кримінального процесу,

криміналістики та експертології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-8413-9311>

ПРОБЛЕМИ ФОРМУЛЮВАННЯ ВИСНОВКІВ МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Молекулярно-генетична експертиза знаходить все більше застосування в слідчій практиці оскільки має високу ефективність ідентифікації злочинця. Одним з найбільш складних і відповідальних видів досліджень молекулярно-генетичної експертизи є порівняльний аналіз біологічних слідів (кров, сперма, слина, частинки шкіри та ін.), виявлених на місці події або потерпілого, і відповідних зразків, які відібрані від підозрюваної особи. Позитивне вирішення питання про походження слідів від конкретного суб'єкта має істотне доказове значення в розслідуванні злочину. За своїм змістом дослідження об'єктів біологічної природи з метою встановлення конкретної людини, від яких вони відокремилися, відноситься до ідентифікації цілого об'єкта за розділеними частинами. Цілим об'єктом в даному випадку є тіло людини, яка перевіряється.

Згідно методичних рекомендацій позитивний висновок про збіг порівнюваних біологічних об'єктів за генетичними ознаками (ДНК-профілями) виноситься у формі ймовірності із з розрахованою математичною величиною. Як свідчить експертна, слідча і судова практика найчастіше, отриманий експертом результат ДНК аналізу без будь-якої інтерпретації експерта-біолога представляється

ініціатору проведення експертизи. Експертом за результатами порівняльного дослідження дається висновок тільки про ймовірність збігу порівнюваних об'єктів, залишаючи вирішення питання про джерело ДНК на розсуд суду. Висновок у зазначеній формі викликає суттєві труднощі в оцінці встановлених фактів професійними учасниками процесу, які не володіють відповідними експертними знаннями. У більшості випадків висновки про ймовірність збігу переносяться без зміни в судові документи (вирок). Слово «збіг» приймається непрофесіоналами синонімом «ідентифікації». Проблема полягає в тому, що ні судові експерти, ні судді не володіють критеріями для оцінки значень ймовірності з метою ідентифікації. Тому в судовій практиці поширена суб'єктивна оцінка результатів аналізу ДНК.

На нашу думку сформульовані в такій формі умовиводи експерта не відповідають вимогам, які пред'являються до експертних висновків, вироблених практикою і теорією судових експертиз. Одними з основних принципів, які пред'являються до висновків будь-якої експертизи, є визначеність і доступність інформації [1, с. 129]. Згідно з принципом визначеності неприпустимі неясні, двозначні висновки, що дозволяють різне тлумачення, наприклад, висновки про «збіг» або «однаковості» об'єктів, які порівнюються. Відповідно до принципу доступності в процесі доказування можуть бути використані тільки такі висновки експерта, які не вимагають для своєї інтерпретації спеціальних знань, тобто є доступними для слідчих, суддів та інших осіб.

Вказаним принципам не відповідають висновки про збіг генетичних ознак порівнюваних об'єктів з певною ймовірністю, оскільки слідчий і суд, не володіючи відповідними спеціальними знаннями і не знаючи міри поширеності перерахованих експертом генетичних ознак не в змозі оцінити доказове значення такого висновку. Само по собі вказівка на певну можливість збігу генетичних ознак ніякої корисної інформації не несе слідчому і суду. Отже, використання таких висновків в якості доказів практично неможливо. Очевидно, що будь-якому неспеціалісту такий висновок про ймовірність збігу неможливо ні зрозуміти, ні оцінити.

Одним з варіантів вирішення даної проблеми є розробка критерію оцінки генетичної ідентичності або стандарту ідентифікації ДНК, запропонований І. О. Перепечиною [2, с. 290–293; 3]. Розробка такого критерію (стандарту) дозволить уникнути суб'єктивності при прийнятті рішення про ідентифікацію за результатами аналізу ДНК. Досягнення в конкретній експертизі цієї величини буде підставою для формулювання експертом категоричного висновку

про джерело походження об'єкта. Стандарт повинен забезпечувати можливість вирішення питання про тотожність незалежно від обставин справи. Вибір критерію індивідуалізації на основі науково обґрунтованого підходу і його регламентація, на наш погляд, дозволить забезпечити найбільш правильне вирішення питання про тотожність й формулювання висновків, доступних до суб'єктів доказування.

Список бібліографічних посилань: 1. Орлов Ю. К. Судебная экспертиза как средство доказывания в уголовном судопроизводстве. М. : Ин-т повышения квалификации Рос. федерал. центра судеб. экспертизы, 2005. 264 с. 2. Перепечина И. О. Проблема категорического экспертного вывода в судебной ДНК-идентификации и разработка подходов к ее решению. *Черные дыры в российском законодательстве*. 2003. Вып. 2. С. 287–296. 3. Perepechina I. On the standard of genetic identity assessment (based on the consensual predetermined level of the reliability). *Forensic Science International: Genetics Supplement. Series 6*. 2017. e526–e528.

Одержано 15.10.2019